

Pracovně ve washingtonském Holocaust Memorial Muzeu

(United States Holocaust Memorial Museum)

► **Petr Dvořáček**

Ve dnech 18. srpna až 8. září 2009 se delegace Archivu bezpečnostních složek (dále ABS) a Ústavu pro studium totalitních režimů (dále ÚSTR) ve složení Mgr. Petr Dvořáček (ABS), Mgr. Anna Meclová (ABS), Mgr. Peter Rendek (ÚSTR) a Mgr. Vojtěch Ripka (ÚSTR) na základě dohody o spolupráci¹ s **United States Holocaust Memorial Museum** (dále jen USHMM) zúčastnila studijního a poznávacího pobytu v hlavním městě Spojených států amerických Washingtonu. Před samotným zahájením oficiální části návštěvy se delegace společně s ředitelem Archivu bezpečnostních složek PhDr. Ladislavem Bukovszkym a ředitelem Ústavu pro studium totalitních režimů PhDr. Pavlem Žáčkem, Ph.D. zúčastnila vernisáže výstavy „Praha objektivem tajné policie“ ve Woodrow Wilson Center.

Ve dnech 20 až 21. srpna 2009 se naše delegace zúčastnila mezinárodního workshopu s názvem „Documenting the Role of the Communist Secret Police – Intelligence Activities and Cooperation between the KGB and Local Intelligence Agencies in Eastern Europe“.

Nová budova Národního archivu, Washington (NARA)

---

¹ Smlouva o spolupráci mezi ABS, ÚSTR a USHMM byla podepsána v roce 2008.

Po skončení konference se zástupci ABS společně s řediteli Bukovszkym a Žáčkem vydali na neoficiální návštěvu National Archives and Records Administration (NARA; americký národní archiv). Zde si prohlédli badatelnu a seznámili se s jejich provozem a badatelským servisem. Kromě kvalitního zázemí pro badatele (velké parkoviště, hotel, pečovatelská služba pro „nejmenší badatele“, restaurace se zahradou) se mohli na vlastní kůži přesvědčit i o přísných bezpečnostních opatřeních proti krádežím archiválií. Možnosti zkoumání pro badatele, spolu se vstřícným chováním personálu badatelnu, byly příkladné. Naopak zcela odstrašující bylo zacházení „badatelů“ s archiváliemi při pořizování xerokopií, které je ze strany NARA v zásadě podporováno placeným, časově omezeným samoobslužným kopírováním.

Badatelna NARA

Dne 24. srpna 2009 byla zahájena oficiální část návštěvy. Zástupci ABS a ÚSTR byli přivítáni vedoucím International Archival Programs panem Radu Ioanidem, který má v USHMM na starosti sbírkovou činnost, a který delegaci seznámil s celkovým programem návštěvy.

United States Holocaust Memorial Museum je státní institucí založenou v roce 1993, která má za úkol mapovat a zkoumat holocaust, a zároveň svou výstavní a vzdělávací činností napomoci, aby se v budoucnosti již podobná tragédie neopakovala.

Během prvního týdne se naše delegace seznámila s činností oddělení zaměřeného na film a video, s oddělením zabývajícím se evidencí přeživších obětí holocaustu (Survivor's Registry), s prací Komise svědomí (Committee on Conscience), s vědeckým a badatelským centrem (Center for Advanced Holocaust Studies), s oddělením Oral History, s oddělením vzdělávání a s oddělením fotoarchivu.

Film a video – čtyřčlenné oddělení USHMM sbírá amatérské filmy, vytváří nové a pořizuje kopie filmů s tématem holocaustu z celého světa. Od února 2006 je drtivá většina filmů přístupna na webových stránkách USHMM.

Survivor's Registry – je databáze nejen přeživších obětí holocaustu obsahujících šestnáct milionů záznamů. Databáze odkazuje na osoby, místa pobytu osob před, během a po válce, propojuje rodinné příslušníky, včetně fotografií. Zároveň odkazuje na archivní prameny, případně na rozhovor či videozáznam rozhovoru s přeživší obětí holocaustu.

Depozitář USHMM v Linthicum – uskladnění filmového materiálu

Committe on Conscience – byla založena v roce 1990. Jejím hlavním úkolem je snaha pomocí vzdělávání a výstavní činnosti předcházet genocidám.

Center for Advanced Holocaust Studies – si klade za cíl výzkum holocaustu a vzdělávání učitelů. Vzdělávací workshopy pro pedagogy se konají dvakrát do roka a tři instruktoři během nich proškolí až tisíc pět set středoškolských učitelů.

Výzkum probíhá na bázi široké spolupráce s univerzitami a badatelskými institucemi po celém světě. Sama vědecká část USHMM čítá pouhých deset vědeckých pracovníků. Třebaže, nebo právě proto, že je většina vědeckých publikací vydávána komerční cestou v kooperaci ponejvíce s univerzitními vydavatelstvími, je přísně dbáno na vědeckou evaluaci výzkumu.

Depozitář USHMM – chladicí skříně pro trojrozměrné předměty a tkaniny

Fotoarchiv – fotoarchiv USHMM čítá bezmála osmdesát tisíc fotografií. Snímky jsou důkladně metadatovány (osoba, místo, čas) a celý systém tvoří vynikající badatelskou pomůcku. Navíc je 20 000 z 80 000 fotografií veřejnosti dostupných na webových stránkách USHMM.

Oral History – USHMM disponuje bezmála deseti tisíci rozhovory s pamětníky. Téměř osmdesát pět procent z nich je přístupno na webu USHMM. Při pořizování rozhovorů spolupracuje USHMM s jedinci i institucemi po celém světě. Oproti domácím výzkumům se však USHMM potýká s jazykovými problémy při překladech mluvených svědectví.

Výstavní činnost – USHMM se těší značné návštěvnosti (téměř tři miliony návštěvníků ročně). Stálá expozice k dějinám holocaustu, zabírající čtyři poschodí, je pravidelně jednou za půl roku částečně obměňována o dosud nevystavované exponáty. Kromě stálé expozice jsou v budově každý rok veřejnosti představeny tři až čtyři dílčí tematické výstavy. Ty jsou také – spolu s částí stálé expozice – díky zájmu veřejnosti prezentovány v kopiích po celých Spojených státech amerických.

Druhý týden pracovní návštěvy byl zaměřen na oblast muzejních sbírek a archivnictví. Naše delegace se setkala se vedoucím archivu panem Henry Mayerem, který ji seznámil s historií sbírek USHMM. Archiv USHMM vznikl v roce 1994 díky nárůstu výstavních exponátů. Sbírkou USHMM tvoří kromě kopií archiválií získaných průzkumem v archivech po celém světě také originály z osobního vlastnictví obětí holocaustu (deníky, dopisy, fotografie) a i trojrozměrné předměty (šaty, osobní předměty, multimediální nosiče).

Celkový objem archiválií a kopií archiválií činí přibližně 700 bm (kopie dosahují přibližně 175 milionů stran).

Pro Archiv bezpečnostních složek musí být jistě zahanbující (ale zároveň inspirující) skutečnost, jakým způsobem USHMM důsledně dbá na ochranu archiválií. Jeho archiv disponuje dvěma konzervátorskými a restaurátorskými pracovišti. Každá archiválie je pečlivě ošetřena, popsána a zaevidována. Velice často je třeba provést na archiválii restaurátorský zákrok. Pro potřeby výstavní činnosti nejsou originály archiválií prakticky vůbec zapůjčovány, většinou je vyrobena kvalitní faksimile. V případě zapůjčení archiválie na výstavu o zapůjčení/nezapůjčení rozhoduje odborné konsilium v čele s vedoucím archivu. Stejným způsobem se postupuje v případě trojrozměrných předmětů.

Pokud bylo rozhodnuto o zapůjčení originálu na výstavu, je archiválie či předmět pečlivě ošetřen odborným restaurátorem. V rámci ochrany archiválií provádí USHMM jejich mikrofilmování. Jako ověřené technologii pro tvorbu trvanlivých kopií je mikrofilmování dávána přednost před digitalizací. Pokud je archiválie digitalizována, je to jen se souhlasem vedoucího archivu, přičemž musí existovat mikrofilmová kopie. Přestože je mikrofilmování finančně náročné, snaží se archiv o maximální tvorbu bezpečnostních kopií. Na mikrofilmy jsou převáděny též digitální kopie.

Odborní pracovníci archivu, konzervátoři a restaurátoři (celkem čtrnáct osob včetně vedoucího !/, osm archivářů a šest restaurátorů) se zaměřují na analýzu stavu archiválií a jejich ochranu.

K originálům jsou vytvořeny tři mikrofilmové kopie (dvě bezpečnostní a jedna uživatelská). Originály, jedna bezpečnostní kopie a uživatelská kopie jsou uloženy v depozitáři USHMM v Linthicum ve státě Maryland. Další bezpečnostní kopie mikrofilmu je uložena na „tajném“ místě ve státě Virginia. Depozitáře v Linthicum jsou vybaveny moderními regálovými systémy, chladícími skříněmi na mikrofilmy a speciálními klimatizovanými boxy pro uložení trojrozměrných předmětů.

V samotné budově USHMM ve Washingtonu je uloženo minimum uživatelských kopií a téměř žádné originály (kromě právě vystavovaných). V badatelně, která je zároveň knihovnou, mají badatelé možnost nahlédnout do mikrofilmových

uživatelských kopií. Badatelna a knihovna jsou umístěny v hlavní budově USHMM ve Washingtonu. Pokud má badatel zájem o studium, jsou mu nejpozději do týdne předloženy mikrofilmové uživatelské kopie archiválií (dvakrát týdně jsou přiváženy mikrofilmy z deponitáře v Linthicum). Badatelé, kterých do badatelny přichází týdně kolem třiceti, mají kromě možnosti studia archiválií a knih také přístup k databázi rozhovorů s pamětníky a do fotoarchivu.

Na závěr oficiální části naší pracovní návštěvy se konalo setkání s panem Radu Ioanidem a panem Anatomem Steckem, který byl po celou dobu naším průvodcem. Všichni zúčastnění se shodli na dosavadní dobré spolupráci a na jejím dalším pokračování. Zástupci ABS a ÚSTR poděkovali svým hostitelům za přínosný a zajímavý program i pobyt a vyslovili uznání jednotlivcům z USHMM i celé instituci za její činnost a profesionalitu. Díky ní má United States Holocaust Memorial Museum přízeň a důvěru nejen odborné veřejnosti – a to, jak na poli vědy, výstavní činnosti a vzdělávání, tak i v oblasti ochrany archiválií a muzejních exponátů.

Depozitář USHMM v Linthicum – uskladnění obrazů

Zdroj: Foto Petr Dvořáček.